

گفتگوی داریوش فروهر با گزارشگر بخش فارسی صدای آمریکا، بهروز عباسی

گزارشگر: قربان، سلام عرض شد.

داریوش فروهر: روز به خیر.

[پس از چهار بار قطع شدن تلفن، مجدداً این گفت‌ووشنود تلفنی آغاز گردید.]

گزارشگر: سلام. تلفن قطع شد.

داریوش فروهر: بله، فکر می‌کنم از این تلفن ایراد می‌گیرند. به هر حال، اگر قطع شد، خودتان باید دنبالش را بگیرید.

گزارشگر: بله، ان‌شاءالله که دیگر قطع نخواهد شد و دوستان محبت داشته باشند. عرضم به حضور شما در هفته‌های اخیر خبرها از ایران حاکی از آن بوده که در برخی از شهرها، به‌خصوص در شهر مذهبی قم، علیه آیت‌الله منتظری تظاهراتی انجام گرفته که گاهی با برخوردهای خشونت‌آمیز همراه بوده. آیا شما در این باره اطلاعاتی دارید؟

داریوش فروهر: تا آنجایی که من می‌دانم، در شهر قم، پیش از حضرت آیت‌العظمی منتظری، یک روحانی دیگر، آیت‌الله آذری قمی، یک نامه‌ی تند نوشته بود و اینکه رهبر کنونی اعلم و مرجع باشد را زیر پرسش برده بود. بعد، روز میلاد ...

گزارشگر: معذرت می‌خواهم، این نامه دقیقاً خطاب به چه کسی بود و چه مطلبی را ادا می‌کرد؟

داریوش فروهر: نامه سرگشاده بود. ایرادهایی بیشتر با جنبه‌ی داعیه‌ی مرجع بودن خود را داشت و رهبر را اعلم یا دارای صلاحیت مرجعیت نمی‌دانست.

گزارشگر: این نامه از طرف آیت‌الله آذری قمی بود؟

داریوش فروهر: بله، ایشان خودشان را مرجع می‌دانستند.

گزارشگر: در رابطه با آیت‌الله منتظری نبوده یا بوده است؟

داریوش فروهر: نه، موضوع آیت‌الله منتظری بعد از آن نامه‌هاست. در روز میلاد حضرت امیر علیه‌السلام، جمعه بیست‌وسوم آبان، آقای منتظری برای شاگردان خودشان سخنرانی کردند که در آن سخنرانی هم به وضع کشور انتقاد کردند هم از دخالت‌های نابجای رهبری در کلیه‌ی امور انتقاد کردند و دقیقاً هم باز تکیه کردند که مرجعیت و اعلم بودن در نزد کسانی دیگری است؛ و اشاره‌ای هم داشتند که انتظار این است که رئیس‌جمهوری، که بخش بزرگی از مردم به او رأی داده‌اند، قاطع‌تر در امور دخالت کند؛ و بروی هم خواستار این بودند که آنچه در قانون اساسی «رهبری» یا «ولی امر» ذکر شده تنها یک نظارت کلی داشته باشد و در امور دخالت نکند.

گزارشگر: اصولاً رهبر فعلی به چه نحو و با چه تأییدی به این مقام رسیده‌اند؟

داریوش فروهر: ببینید، در هنگامی که امام خمینی شورائی تعیین کرد برای بازنگری در قانون اساسی، و بعد هم که بیمار بود و درگذشت، مجلس خبرگان را به‌سرعت تشکیل دادند و حتی پیش از آن بود که قانون اساسی مورد بازنگری قرار گرفته باشد؛ و خوب سود و صلاح کسانی که در مجلس خبرگان بودند در این بود که ایشان را، که آن وقت رئیس‌جمهور بودند، به عنوان رهبر و ولی امر تعیین کنند، به‌خصوص که صحبت شد ضرورتی بر اعلم بودن و

مرجع تقلید بودن وجود ندارد، و ایشان انتخاب شدند. بعد، بازنگری در قانون اساسی انجام گرفت که خیلی بر بار واپس‌گرایی در قانون اساسی افزود و بر اختیارهای رهبر هم اندکی افزود و مجمع تشخیص مصلحت نظام هم، که در قبل با فرمان درست شده بود، جزو قانون اساسی آوردند؛ و بر روی هم بار واپس‌گرایی آن را بیشتر کردند و در یک همه‌پرسی به‌راستی نمایشی آن را به تصویب رساندند؛ و بعد هم انتخابات رئیس‌جمهوری شد که آقای هاشمی رفسنجانی رئیس‌جمهور شد.

گزارشگر: می‌خواستم این سؤال را از شما بپرسم که نظر رئیس‌جمهوری فعلی در مورد این اختلافات چه هست و آیا ایشان موضع یا نظری را ابراز کرده‌اند.

داریوش فروهر: آقای خاتمی، که با نویدهایی پیرامون قانون‌گرایی و پدید آوردن فضای سیاسی باز و احترام به آزادی‌های شناخته‌شده‌ی مردم در انتخابات شرکت کرده بودند، آن هنگام نظرشان را راجع به ولایت فقیه پرسیدند و ایشان گفتند که این یک نظریه‌ی فقهی است؛ ولی در واپسین مصاحبه‌ای که به عنوان صدروزگی [ریاست جمهوری] داشتند، یک نظر دیگر طرح کردند و گفتند که ولایت فقیه اکنون اصل نظام اسلامی است. به این ترتیب، در موضع‌گیری، یک کمی می‌خواستند نزدیک بشوند به نظریه‌ی ولایت فقیه. اما در عمل، ایشان، که بسیار سخنان دل‌نشین برای مردم دارد و کردارهای شخصی‌اش دل‌پسند مردم است، ولی بر روی هم در راستای قانون‌گرایی و پدید آوردن فضای باز سیاسی و انجام نویدهایی که داده‌اند تا کنون هیچ گامی برداشته نشده است و حقیقت این است که از همه سو دست ایشان برای انجام کارها بسته است. آن جناح واپس‌گرایی که در این صحنه‌آرایی انتخابات شکست خورده بود، پس از چند روز به‌تازگی، تهاجمش را شروع کرد، دست رهبر هم در پشتشان بود. در باز برگزیده شدن رئیس‌مجلس، همین جور بود و، از مدتی پیش، شاید از یک ماه پیش آن، روند سرکوبی از سر گرفته شد. نخست آن تهاجماتی که گاهی در خیابان‌ها به عنوان امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند دامنه‌اش گسترده‌تر شد و جوان‌ها را گروه‌گروه گرفتند. بعد، چون دانشجویان با امیدواری به صحنه آمده بودند - بعضی از نهادهایی که یقوت نورچشمی سردمداران جمهوری اسلامی بودند، مثل اتحادیه‌ی انجمن‌های دانشجویی و دانش‌آموختگان، که دبیر آن آقای طبرزدی است، یا اتحادیه‌ی انجمن‌های اسلامی دانشجویان، که دفتر تحکیم وحدت می‌باشد، سخن از این به میان آوردند که باید اختیار اداری مملکت، همان طور که در قانون اساسی پیش‌بینی شده است، در اختیار رئیس‌جمهور باشد و رهبر همان نظارت‌های کلی را داشته باشد و باید اختیاراتش محدود به همان باشد که در قانون اساسی گفته شده است - در برابر این خواست‌های آن‌ها و یکی دو اجتماع دیگر که داشتند، باز سروکله‌ی نیروهای سرکوبگر پیدا شد که شنیدید.

گزارشگر: همان که آقای طبرزدی هم مجروح شدند؟

داریوش فروهر: بله، به دفتر این اتحادیه‌ی انجمن‌های دانشجویی و دانش‌آموختگان، که در عین حال دفتر هفته‌نامه‌ی توقیف‌شده‌ی پیام دانشجو نیز هم هست، ریختند و به‌شدت هشت تن را، از جمله آقای مهندس طبرزدی، که آنجا بودند، مورد ضرب‌وشتم قرار دادند؛ و، در وسط ضرب‌وشتم هم - این جور که در اعلامیه‌ای که داده شد هم نوشته شده بود - از این ایراد می‌گرفتند که شما چرا به رهبری انتقاد کرده‌اید.

گزارشگر: آقای هاشمی رفسنجانی که در ابتدای انتخابات از آقای خاتمی حمایت کردند الان چه موضعی را اتخاذ کرده‌اند؟

داریوش فروهر: آقای هاشمی رفسنجانی، که در آغاز دنباله‌ی به‌اصطلاح تب‌سازندگی را گرفته بودند و سردار

شده بودند و هر روز یک طرح ناتمام را افتتاح می‌کردند، حالا بیشتر درصد این برآمدند که این مجمع تشخیص مصلحت نظام را جا بیندازند؛ ولی کم‌کم دست حمایتشان را یا پشتیبانی، که در جریان انتخابات شاید پیروان ایشان، کارگزاران سازندگی، از رئیس‌جمهور گزیده‌شده به عمل آورده بودند، روزه‌روز کاسته شد و به نعل و به میخ می‌زدند. این چند روزه نیز خاموش بودند؛ ولی امروز در رسانه‌های همگانی از ایشان مصاحبه‌ای منتشر شد که ایشان ولایت فقیه را اصل نظام دانستند و مایه‌ی وحدت دانستند. ولی البته صحبت ایشان و چند تن از روحانیان سرشناسی که در این چند روزه صحبت کرده‌اند متضمن هیچ حمله‌ای به آیت‌الله منتظری نیست؛ چون در روز چهارشنبه یک تظاهراتی در قم به راه انداختند و، در مسجد اعظم قم، آقای آیت‌الله جوادی آملی به سود ولایت فقیه صحبت‌هایی کرد و بعد این نیروهای سرکوبگر به راه افتادند و دفتر آقای آذر قمی و دفتر حسینیه‌ی حضرت آیت‌الله العظمی منتظری را به هم ریختند، حتی به سوی خانه‌شان می‌خواستند تهاجم کنند که نیروهای انتظامی جلوگیری شدند.

گزارشگر: جناب آقای فروهر، به نظر جناب‌عالی راه خارج شدن از بن‌بست و پیشرفت در جهت آبادانی مملکت چه خواهد بود؟

داریوش فروهر: ببینید، اکنون دچار یک بن‌بست هستیم که زایدی که حکومت یکه‌تاز فراگیر در طول سالیان دراز بوده است. بعد از انتخاباتی که صورت گرفت، با نویدهایی که رئیس‌جمهور برگزیده‌شده داده بود، گمان می‌رفت که کشور به سوی یک فضای سیاسی باز و یک دگرگونی برود؛ ولی با تهاجمی که این واپس‌گراترین جناح دلال‌های بازار و آخوندهای مزدبگیر شروع کرده‌اند، فکر نمی‌کنم که فضای بازی در کار باشد. راه، ما چندی پیش گفتیم و دلایل کامل را هم برشمردیم که قانون اساسی ایران با واپس‌گرایی تنیده شده و در آن باید بازنگری شود، آن هم یک بازنگری بنیادی؛ چون چند اصل را گفتند که تغییرپذیر نیست، در صورتی که این کارنامه‌ی سیاه این سالیان دراز گذشته نشان می‌دهد که با این قانون اساسی شدنی نیست؛ و به همین دلیل ما خواستار قانون اساسی‌ای شدیم که جدایی دین از دولت در آن گنجانده شده باشد و نیز پایدانی باشد برای برقراری مردم‌سالاری در ایران؛ و به گمان من، پیش از آنکه فضای سیاسی باز شود و پیش از اینکه آزادی‌های مردم مورد احترام قرار بگیرد، به هیچ وجه آبادانی و بهزیستی در کار نخواهد بود. در همین مدت صدروزه، نه تنها به سوی بهبود زندگی مردم گامی برداشته نشده، بلکه شاید با توطئه‌هایی بر بار تورم و گرانی به نحو کمرشکنی افزوده شده.

گزارشگر: خیلی ممنون، قربان. خیلی متشکرم.

داریوش فروهر: سپاس.